

Reductie van ammoniak emissie op biologische varkensbedrijven

Verslag bijeenkomst biologische varkenshouders

woensdag 8 februari, Kootwijkerbroek

Organisatie: Vereniging van Biologische Varkenshouders i.s.m. Bionext in het kader van het project 'Kennisuitwisseling Ammoniakreductie biologische varkenshouderij'.

Thema van de avond:

Hokbevuiling en mestverduunning. Verkenning van twee ammoniakemissie-reducerende maatregelen bij biologische varkenshouders.

Met medewerking van Elroy Vlemminx (Agrifirm Exlan) en Herman Vermeer (Wageningen Livestock Research).

Aanwezig waren ongeveer 40 biologische varkenshouders

Update beleid en wetgeving

Gestart is met een update van het wetgevingstraject door Jeroen Neimeijer (VBV) en Hans Fuchs (Bionext):

De vrijstelling van ammoniak reducerende maatregelen voor biologische varkensbedrijven (in huidige besluit Huisvesting) gaat vervallen. Via Bionext en VBV zijn we hierover al geruime tijd in overleg met de ministeries van I&W en LNV. We hebben hierover in de bijeenkomsten van september 2022 geïnformeerd en aangegeven waar het naar toe lijkt te gaan.

Na de laatste overleggen met het ministerie van I&W, kunnen we nu met grote zekerheid bevestigen dat er een nieuw voorstel komt, waarin bij verbouw of nieuwbouw een verplichting zal gelden om 2 verschillende emissie reducerende maatregelen door te voeren uit een (bij ministeriële regeling) vastgestelde lijst. De varkenshouder vrij is om te bepalen welke 2 maatregelen uit de lijst hij wil toepassen. Hier is geen verplicht reductiepercentage aan verbonden.

Verbouw of nieuwbouw wordt gedefinieerd als het oprichten of wijzigen van een dierenverblijf waarvoor een omgevingsvergunning bouwen nodig is en/of het wijzigen van een dierenverblijf waarbij de vloer of mestkelder geheel of voor een deel wordt vervangen.

Bestaande bedrijven die geen van deze aanpassingen doen, blijven hiervan naar alle waarschijnlijkheid vrijgesteld.

Deze nieuwe wetgeving zal worden opgenomen in het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL). Dit is weer onderdeel van de nieuwe Omgevingswet.

Wat betreft het te verwachten tijdpad is gesteld dat het voorstel in de meest snelle variant naar verwachting voorjaar-zomer dit jaar in procedure (waaronder openbare consultatie) gaat en dat het dan naar verwachting nog ongeveer een jaar zal duren voordat de nieuwe regels in zullen gaan. Het ministerie heeft toegezegd dat, als tijdens deze procedure wijzigingen naar voren komen die afwijken van de hiervoor gestelde intentie, dit eerst met Bionext/VBV overlegd zal worden.

Zoals ook in de eerste bijeenkomst gemeld, heeft de Provincie Brabant los hiervan in hun omgevingsverordening een streefreductie opgenomen van 40% voor de biologische varkenshouderij. En ook is deze Omgevingswet iets anders dan de NatuurBeschermings (NB) wet vergunning waar bedrijven ook mee te maken hebben. Voor de NB wet blijf je vooralsnog gebonden aan

emissiefactoren zoals die wettelijk bepaald zijn in de TAC/RAV lijst. Biologische varkensbedrijven vallen daarin nog per definitie onder 'overige huisvestingssystemen' met dito emissiefactor. We proberen binnen de NB wet ook een (emissie reducerende) status te krijgen voor de hiervoor genoemd lijst van maatregelen die in de Omgevingswet. Dit is echter zeer complex omdat dit nog twee gescheiden wetgevingstrajecten zijn bij verschillende ministeries.

Ondanks dat voor bestaande bedrijven waarschijnlijk geen emissie reducerende maatregelen verplicht lijken te worden, willen we als biologische varkenssector de verantwoordelijkheid nemen om, waar redelijkerwijs mogelijk, ook bij bestaande bedrijven maatregelen te nemen die tot emissiereductie kunnen leiden. Zeker waar dat ook leidt tot verbetering van het stalklimaat en het welzijn en de gezondheid van de dieren. Het nemen van eigen verantwoordelijkheid draagt ook bij aan de credits die we als biologische sector hebben. Deze bijeenkomst heeft daarom ook als doel om handvatten aan te reiken aan biologische varkenshouders om actief aan de slag te gaan met mogelijke maatregelen.

Nadere uitwerking van twee emissie reducerende maatregelen

Na deze update is ingezoomd op twee maatregelen die tijdens de eerste bijeenkomsten in september de meeste belangstelling genoten:

1. **Mestverdunding met water** en
2. **Het beperken van hokbevuiling door het sturen van het mestgedrag**

Na een korte plenaire introductie op beide onderwerpen door respectievelijk Elroy Vlemminx (Agifirm Exlan) en Herman Vermeer (Wageningen Livestock Research), zijn de deelnemers in drie groepen uiteen gegaan om van op basis van eigen ervaringen en inzichten van gedachten te wisselen over de praktische uitvoeringsmogelijkheden voor beide maatregelen.

Het sturen van mestgedrag is besproken in twee groepen:

- 2a. **Dragende zeugen en kraamzeugen**
- 2b. **Gespeende biggen en vleesvarkens**

Deze discussiegroepjes werden begeleid door Elroy Vlemminx, Jeroen Neimeijer en Herman Vermeer.

Grote individuele verschillen tussen stalsystemen bleken direct duidelijk. Het breed uitwisselen van ervaringen uit de praktijk leverde soms verrassende resultaten op, en de positieve ervaringen van een collega zijn mogelijk ook toepasbaar op het eigen bedrijf. Maar, zoals een aanwezige sprak; 'Er is geen ideale stal te vinden in heel Nederland.'

Hierna volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen in de verschillende subgroepen.

1. Mestverduunning met water

Het principe van verdunnen van mest met water is toepasbaar bij zowel zeugen als vleesvarkens en biggen. De technische uitvoering dient zo te zijn dat er voldoende putcapaciteit aanwezig is. Diepte van de put dient minimaal 50 cm. te zijn. Omdat de biologische varkenshouderij met buitenuitlopen werkt kan gebruik gemaakt worden van hemelwater voor het vullen van de putten in plaats van leiding- of grondwater. De hoeveelheid water die in de leaflet benoemd is komt globaal neer op 50% water 50% mest. Dit levert volgens de beschrijving een reductie op van 45% op de ammoniakuitstoot. Praktische uitvoering. De hoeveelheid water betekend in de praktijk ook een verdubbeling van de hoeveelheid mest. Dit gaat gepaard met de nodige kosten voor de afzet, maar ook voor hogere kosten van de bouw omdat er meer mestopslag moet komen op de bedrijven. Tijdens de dialoog is hier ook uitgebreid bij stilgestaan en zijn er opties aangedragen waardoor de kosten beperkt zouden kunnen worden. Dit gaat over meerdere sporen. Het aanwenden van mest op de percelen brengt ook de nodige emissies met zich mee. Door mest te verdunnen met water geeft dit ook een emissiereductie bij de aanwending van de mest. Door deze besparing heeft ook de grondeigenaar een voordeel. Kosten zouden hierdoor gedeeld kunnen worden. Verder is de vraag

gesteld of de opslag van de mest in putten buiten de stal in verband met de temperatuur niet al uitstoot verlagend werkt. Met name in de winterperiode, het vroege voorjaar en najaar zal de buitentemperatuur lager liggen waardoor ook de mest koeler is dan in de reguliere varkenshouderij waar het vaak 22 graden in de stallen is. Hierdoor is het voor te stellen dat in deze koele periodes er minder uitstoot is en de verdunning met water in deze periodes beperkter of niet noodzakelijk is. Dit zou een vervolg

vraag of onderzoeksvraag kunnen zijn. Stel dat er in de koudere periode minder of geen water toegevoegd hoeft te worden dan zou je ook kunnen starten met een beperkte hoeveelheid water in de put en bijvoorbeeld middels een sproeisysteem direct onder de rooster een laagje water boven op de mest kunnen aanbrengen wat voor een afsluitende deken zorgt.

Borging van het systeem

Tijdens de dialoog is ook gesproken over de borging van het systeem. Hier is ook weer de leaflet als discussiestuk gebruikt. Om de juiste hoeveelheid water te kunnen borgen is een digitale regenmeter welke automatisch gelogd wordt via de pc een optie. Hiermee kun je de neerslag monitoren en door het loggen is dit door de overheid te controleren. Verder kun je ook het drogestofgehalte in de mest bepalen. Dit zal waarschijnlijk anders zijn dan de waardes die opgenomen zijn in de leaflet omdat we bij de biologische sector stro gebruiken. Maar ook deze gehalten kunnen we op voorhand bepalen door dit te onderzoeken.

Resume dialoog mestverduunning

Het verdunnen van mest met water kan een optie zijn om gebruik van te maken. Er zijn al gegevens beschikbaar van de stoppersregeling in de reguliere sector. Hiervan kunnen we gebruik maken. Het is ook belangrijk dat we het vertrekpunt samen goed vastleggen. Hoeveel stoot de biologische varkenshouderij nu eigenlijk uit en hoeveel verschillende huisvestingssystemen zijn er eigenlijk wel niet? Ook de eis dat bij nieuwbouw de uitloop voorzien moet zijn van 50% dichte vloer levert al een emissiereductie op. Het emitterend putoppervlak wordt namelijk gehalveerd. Kan dit gecombineerd worden met het verdunnen van de mest en kan de verdunning daardoor verminderd worden? Dit zijn allemaal vragen waar vervolgonderzoek op gewenst is.

2a. Hokbevuiling beperken bij gespeende biggen en vleesvarkens

- Hok smal en diep werkt het best om varkens naar buiten te sturen
- Kleine groepen (<30) zijn beter te sturen dan grote groepen
- Vleesvarkens een- of tweemaal doorschuiven naar een breder hok voorkomt bevuiling
- Een onderkruip is een duidelijke ligruimte en kan bevuiling voorkomen
- Biggen uit een kraamopfokhok leren minder goed om buiten te mesten
- Het verplaatsen van een drinkbak/nippel geeft soms verbetering (maatwerk)
- Voerbakken het liefst voorin het hok, als ze weglopen is dat alleen naar achteren
- Bij opleg roosters nat maken
- Bij bevuiling binnen snel wegschuiven, instrooien en beetje voer op de vloer
- Niet te snel accepteren dat je binnen moet corrigeren; van nature gaan ze naar buiten
- Hoe is de luchtstroming, op plekken met trek gaan ze niet liggen, maar eerder mesten
- In binnenruimte niet teveel afschot
- Varkens gaan niet graag bij hekwerk met spijlen liggen, dit is meestal mestplek

- Liggen meestal in schemer, mesten en eten eerder in het licht
- Voor mestgedrag willen ze een rustige plek hebben
- Probeer activiteit (afl mat) te stimuleren op plekken waar je geen mest wilt hebben

2.b Hokbevuiling bij kraamzeugen en dragende zeugen

- Kraamzeugen mesten over het algemeen goed en geven de biggen het goede voorbeeld
- Biggen mesten eerste langs de randen voordat ze naar buiten gaan
- Uitloop kraamhokken geen 2,5 m² maken maar ruimer (4 m²)
- Maak looplijnen voor dragende zeugen vanuit het strobed niet groter dan 11-13 m
- Maak 'slurf' aan de uitgang van de voerstations met evt een breder stukje als toilet
- Laat de zeugen wel altijd naar buiten lopen na het eten
- Laat de zeugen even 'pauzeren' voordat ze de wei in gaan, zo houd je de mest in de put
- Een kruis van hekwerk op het rooster geeft varkens een veilige, beschutte mestplek
- Met het bijvoeren van kuilvoer buiten kun je de zeugen naar buiten lokken om te mesten

Conclusie dialooggroepen hokbevuiling

Er is een lastige puzzel te leggen, maar als ieder zijn puzzelstukje aanlegt, dan moet er een flinke emissiereductie gehaald kunnen worden. Met andere woorden: blijf ervaringen uitwisselen.

Referenties Biologische wetgeving:

EU/NL-verordeningen over de buitenuitloop (Skal-website):

[Basisverordening \(EU\) 2018/848](#) (p.97) en [Uitvoeringsverordening \(EU\) 2020/464](#) (p.5)

Artikel 1.9.3.2.f . varkens moeten in de bewegingsruimten (=buitenuitloop) kunnen mesten en wroeten. De onderlaag voor het wroeten mag uit verschillende soorten materiaal bestaan. (Basis verordening, p.97).

Afdeling 3 Varkens Artikel 11 (Uitvoeringsverordening, p.5)

Kenmerken van en technische vereisten voor de minimumoppervlakte van de binnen- en de buitenruimten: Tenminste de helft van de minimumoppervlakte van zowel de binnen- als de buitenruimte, zoals vastgelegd in bijlage I, deel III, is dicht, dat wil zeggen, niet voorzien van een latten- of roosterconstructie.

Deze eis voor de buitenruimte is nieuw t.o.v. de vorige verordening. Voor bestaande bedrijven geldt een overgangperiode tot uiterlijk 1 januari 2030 (artikel 26 van de uitvoeringsverordening 2020/464).